

НАПРЯМ 1. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

СЕКЦІЯ 1. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНІВ ТА ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОСТІ

МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-504-7-1>

Дарюга Едуард Васильович

*аспірант кафедри культурології, філософії та музеєзнавства
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

У сучасному інформаційному суспільстві під впливом технологічного прогресу, віртуальних комунікацій та глобалізаційних процесів, мистецтво як невіддільна частина культури починає зазнавати значних змін. З огляду на це дослідження мистецтва в контексті культури інформаційного суспільства є актуальним для розуміння його ролі у сучасних соціокультурних процесах.

Сучасний етап розвитку культури інформаційного суспільства характеризується низкою визначальних особливостей. По-перше, технологічний прогрес докорінно змінює умови функціонування всіх сфер культури. По-друге, досягнення новітніх технологій стають невіддільним компонентом культурного середовища, яке безперервно розширюється та еволюціонує. По-третє, у культурі техногенної цивілізації формується новий тип особистості, що супроводжується загостренням проблеми людського відчуження, стандартизацією мислення та поширенням стереотипів [4; 6].

У цьому контексті мистецтво зберігає свою унікальну роль, залишаючись джерелом естетичного задоволення та духовного збагачення. Воно допомагає людині знаходити гармонію в умовах інформаційного середовища, протистояти одноманітності та механізації сприйняття [1; 5].

Нині мистецтво все більше визначається своїм тісним зв'язком із питаннями естетичних критеріїв та його доступності, особливо в умовах поширення масової культури. Воно не лише відображає реальність, а й активно впливає на її осмислення, збагачуючи культурний простір.

Відбувається постійне накопичення художніх цінностей, що сприяє формуванню нових смислів і взаємодії між традиційними й сучасними мистецькими практиками [1; 4; 5].

Окрім цього, мистецтво зберігає свою фундаментальну роль як носій універсальних цінностей – Істини, Добра та Краси. Воно допомагає людині усвідомити власну моральність, сприяє духовному розвитку та впливає на світогляд. Завдяки своїй здатності викликати емоції та пробуджувати рефлексію мистецтво не лише розвиває естетичний смак, а й формує етичні орієнтири та виховує почуття гармонії [5].

З погляду на розвиток особистості мистецтво виконує роль особливої форми пізнання. Воно надає змогу не лише сприймати реальність через емоційні образи, а й взаємодіяти з нею за допомогою символіки, метафор та культурних кодів. Осмислюючи мистецькі твори, ми не просто отримуємо естетичне задоволення, а й глибше розуміємо людину, її внутрішній світ і навколишню дійсність.

Водночас мистецтво виступає потужним засобом комунікації, що долає мовні та культурні бар'єри, об'єднуючи людей різних національностей, соціальних груп і поколінь. Завдяки своїй універсальній мові воно сприяє взаєморозумінню, передаючи спільні ідеї, емоції та цінності, які є спільними для всього людства [1; 2; 4; 5].

Окрім цього, мистецтво виконує не лише важливу функцію збереження культурного надбання, а й слугує водночас потужним універсальним інструментом взаємодії між особистістю та суспільством. Художні твори відображають не тільки індивідуальні переживання митця, а й дух епохи, в якій він творить. Завдяки мистецтву ми можемо здійснювати уявні подорожі в різні історичні періоди та культурні простори, занурюючись у світогляд, почуття й емоції інших поколінь. Воно надає нам можливість «спілкуватися» навіть із тими, кого ми ніколи не зустрічали, включаючи вигаданих персонажів, через образи яких автор передає не лише власне бачення, а й суспільні настрої та культурні тенденції своєї доби. Таким чином, мистецтво стає своєрідним мостом між минулим і сучасністю, між індивідуальним і колективним досвідом, допомагаючи людині глибше пізнати себе й навколишній світ [4; 6].

Також, важливу роль відіграє мистецтво і в збереженні історичної пам'яті та культурної спадщини. Воно не лише відтворює події минулого, а й інтерпретує їх крізь призму сучасності, сприяючи формуванню національної ідентичності та усвідомленню цінностей традицій. У добу інформаційного суспільства цей процес посилюється завдяки цифровим технологіям, які дозволяють архівувати, відтворювати, поширювати й популяризувати мистецькі твори у всьому світі, роблячи їх доступними для ширшої аудиторії [3; 4].

Зазначимо також те, що в епоху інформаційного суспільства мистецтво як художня модель культури зазнає значних змін, відображаючи багатогранність культури та поєднуючи різні художні

форми. Зростання інтегративного мислення сприяло формуванню «поліфонічності» мистецтва, де елементи літератури, музики, відео, театру й цифрових технологій взаємодіють, надаючи йому видовищності та багатшаровості. Окремі види творчості більше не існують ізольовано, що розширює межі художнього простору й сприяє появі світломузики, цифрового мистецтва, інтерактивних інсталяцій і нових форм естетичного конструювання [1; 2; 4; 5].

Сучасне мистецтво виходить за традиційні рамки, включаючи у свою сферу явища, що раніше не вважалися художніми. Запахи, звуки міста, мовчання музикантів чи побутові предмети стають елементами мистецьких творів, а експерименти з поєднанням несумісних форм руйнують усталені канони. Митці поєднують театр, музику, перформанс і цифрові технології, охоплюючи теми від буденності до глибоких екзистенційних питань. Це дозволяє мистецтву не лише відображати сучасну реальність, а й формувати нові способи її осмислення [1; 2; 4].

Водночас у сучасній культурі посилюється розрив між елітарним і масовим мистецтвом. Інтелектуальні та складні художні форми поступово витісняються ерзац-культурою, пов'язаною із шоубізнесом і розважальною індустрією, що дедалі більше орієнтується на масову аудиторію через вплив медіа. Це змінює культурні пріоритети суспільства, адже смаки починають формуватися під впливом простоти й доступності, витісняючи глибокі, аналітичні форми мистецтва на периферію. У результаті баланс між високим мистецтвом та популярною культурою зміщується, змінюючи напрям розвитку сучасного художнього процесу [1; 5; 4; 6].

Також, сучасне мистецтво продовжує взаємодіяти з політикою, виконуючи роль засобу ідеологічного впливу. Державні інституції можуть контролювати культурну сферу через гранти, цензуру чи підтримку мистецьких проєктів, що відповідають певним політичним інтересам. Крім того, мистецтво використовується для поширення ідеологічних меседжів: театралізація політичного життя, видовищні виборчі кампанії та символічні мистецькі форми впливають на суспільну свідомість. Популярність митців також стає інструментом політичного іміджу, адже їхні висловлювання можуть формувати суспільні настрої. Таким чином, мистецтво не лише відображає реальність, а й активно впливає на соціокультурні та політичні процеси [1; 3].

Окрім цього, сучасне мистецтво все більше зосереджується на екологічній тематиці, відображаючи занепокоєння суспільства станом довкілля. «Екологічне мистецтво» (eco-art) акцентує на гармонії людини та природи, використовуючи природні матеріали чи створюючи ландшафтні артоб'єкти. У театрі, кіно та літературі посилюється критика споживацького ставлення до природи, техногенних загроз і відчуження людини у сучасному світі, а в суспільстві все частіше порушуються питання екологічних катастроф, забруднення довкілля та відповідальності людства перед майбутніми поколіннями [1].

Таким чином, мистецтво в контексті культури інформаційного суспільства зазнає глибоких трансформацій, які відбуваються під впливом цифрових технологій, віртуальних комунікацій та глобалізаційних процесів. Воно стає все більш інтегрованим, поєднуючи традиційні та сучасні форми вираження, а також набуває політичного, соціального й екологічного вимірів. Водночас розрив між масовою та елітарною культурою змінює способи його сприйняття, а технологічний прогрес відкриває як нові можливості, так і нові виклики. Попри ці зміни, мистецтво зберігає свою основну роль – воно залишається засобом естетичного самовираження, духовного розвитку та суспільної комунікації, а його дослідження є важливим для глибшого розуміння сучасних культурних процесів та їхнього впливу на людину і суспільство.

Література:

1. Актуальні тенденції у мистецтві у 2023 та у найближчі роки | KyivGallery. *KyivGallery*. URL: <https://kyiv.gallery/statii/aktualni-tendentsii-u-mystetstvi-u-2023-rotsi-ta-u-naiblyzhchi-roky> (дата звернення: 05.03.2025).
2. Гарафонова О., Яценко І., Дерев'янка Д., Янковой Р. Перформанс – феномен сучасного мистецтва в умовах цифрової трансформації. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2022. Вип. 306, № 3. С. 96–99. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-13> (дата звернення: 11.03.2025).
3. Журавель-Змєєва Л. Трансформація образів і форм у сучасному мистецтві та дизайні під впливом воєнного часу. *АРТ-платФОРМА: альманах*. 2024. Вип. 9, № 1. С. 201–217. DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.9.2024.201-217> (дата звернення: 14.03.2025).
4. Скороход А., Ворожейкін Є. Трансформація класичних видів мистецтва в епоху новітніх технологій. *Cultural and artistic practices: world and Ukrainian context : scientific monograph*. Riga, 2023. Р. 485–503. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-322-4-22> (date of access: 27.02.2025).
5. Що чекає на ринок мистецтва, створеного ШІ? | KyivGallery. *KyivGallery*. URL: <https://kyiv.gallery/statii/sho-chekaie-na-rynok-mystetstva-stvorenogo-shi> (дата звернення: 07.03.2025).
6. Яковець І. Візуальні мистецтва в контексті розвитку культури інформаційного суспільства. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2014. № 1. С. 121–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2014_1_24 (дата звернення: 03.03.2025).